

**BIBLIOGRAFICKÁ PŘÍLOHA /
BIBLIOGRAPHY**

DOI 10.69108/slsb.2024.1.06

DURCZAK, Ondřej. *Fotografické publikace severní Moravy a Slezska*. 1. vydání. V Ostravě: Durczak Ondřej – FotoD, 2023. 1308 stran. ISBN 978-80-908415-4-3.

Kniha má za cíl zmapovat lokální fotografické knihy oblasti vymezené bývalým Severomoravským krajem. Zásadní část práce se věnuje rozboru vybraných knih zaměřených na města, okresy a celý kraj, ale i publikací sloužících pro propagační účely severomoravských průmyslových podniků. Zařazeny jsou také autorské fotografické knihy s regionálními tématy. Textům o knihách předchází kapitoly rozdělené na období do roku 1947, roky 1948–1989 a po roce 1989 čerpající z dobového společensko-politického kontextu, ediční činnosti dalších krajských nakladatelství apod. Důraz je kladen na československé totalitní období a Ostravu, jako nejdůležitější město sledované oblasti.

GROWKA, Květoslav a PETRÁSEK, Jan. *Historie Jesenicka ražená do kovu*. 1. vydání. Jeseník: Vlastivědné muzeum Jesenicka, 2024. 115 stran. Z historických sbírek Jesenicka; 1. svazek. ISBN 978-80-87496-32-9.

Jesenicko se od poloviny 19. století zapisovalo do povědomí nejen veřejnosti domácí, ale i evropské, ať už jako kraj spojující technický progres textilní výroby s proslulým lázeňstvím, či jako horský region nabízející relaxaci. Tomu odpovídal bohatý spolkový život jeho obyvatel. Vše našlo odraz v numismatických, medailérských a faleristických památkách, které se nacházejí ve sbírkách Vlastivědného muzea Je-

senicka i spřátelených muzeí v Olomouci, Šumperku a Opavě.

HANÁČEK, Martin. *Žulovská pahorkatina a Vidnavská nížina: vznik a vývoj malebné krajiny pod Rychlebskými horami*. První vydání. Jeseník: Vlastivědné muzeum Jesenicka, p.o., 2024. 228 stran, 9 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-87496-30-5.

Úvodní část knihy popisuje geologickou stavbu Rychlebských hor a jejich severního podhůří. V dalších kapitolách chronologicky popisuje geologické procesy, které v kenozoiku utvořily dnešní reliéf Žulovské pahorkatiny a Vidnavské nížiny. Pozornost je věnována i obecnému výkladu některých fenoménů, které krajinu Podrychlebí formovaly – klimatické oscilace v kvartéru, problematika pevninského zalednění, historie teorií o velkém suchozemském zalednění. V závěru knihy jsou shrnuty všechny podstatné informace o kaolínových jámách u Vidnavy coby nejdůležitější kenozoické lokalitě studované oblasti.

HANIČÁK, Ondřej a kol. *Společnými silami: Habsburkové a zemské hlavní město Opava = With united forces: the Habsburgs and the provincial capital of Opava*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2024. 38 stran. ISBN 978-80-53000-00-0.

Katalog ke stejnojmenné výstavě. Ta prostřednictvím unikátních exponátů představí vazby habsburských císařů k někdejšímu hlavnímu zemskému městu Opavě a Rakouskému Slezsku, jakožto jedné z autonomních korunních zemí podunajské monarchie.

HLAVIENKA, Lubomír a KOLÁŘ, Ondřej. *Jesenicko 1945: mezi válkou a mírem*. 1. vydání. Jeseník: Vlastivěd-

né muzeum Jesenicka, 2024. 154 stran. ISBN 978-80-87496-33-6.

Konec druhé světové války znamenal v českém pohraničí také kolaps německého bezpečnostního aparátu. Československé i sovětské orgány se sice pokusily rychle samy převzít odpovědnost za bezpečnost, ale z řady důvodů nebyly zcela úspěšné. Na několik týdnů se proto pohraničí ponořilo do hluboké anarchie, která se vyznačovala nebývalým růstem násilí, rabování i obyčejného banditismu. A třebaže se nakonec armádě a bezpečnostním sborům podařilo situaci stabilizovat, ani poté nezavládl v pohraničí klid. Všechny tyto procesy lze vidět i na území Jesenicka. Na jeho půdoryse se publikace snaží poprvé souborně zmapovat vývoj bezpečnostní problematiky a představit hlavní aktéry tragédie, která v roce 1945 trvale a nenávratně pozměnila tvář tohoto horského regionu.

HLAVIENKA, Lubomír, ed., KOLÁŘ, Ondřej, ed. a ŠOPÁK, Pavel, ed. *Slezsko a třetí Československá republika 1945-1948*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2023. 287 stran. ISBN 978-80-87789-92-6.

Publikace vyšla jako katalog ke stejnojmenné konferenci, která se konala ve Slezském zemském muzeu v roce 2023 a zaměřuje se na období českých dějin, jež lze v řadě ohledů označit za přelomové, zvláště v případě pohraničních oblastí. Specifickým vývojem v tomto směru prošlo multietnické území Českého Slezska a přilehlých částí severní Moravy, spadající pod správní kompetenci ostravské expozitury Zemského národního výboru moravskoslezského. Tato kolektivní monografie usiluje o analýzu vybraných aspektů předmětného období z pohledu historického a etnologického výzkumu.

HORSÁKOVÁ, Monika, ed. a kol. *Média - dějiny - společnost: obraz národních dějin v české a polské kinematografii*. Vydání: první. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2023. 131 stran. ISBN 978-80-7510-579-0.

Kolektivní monografie tematicky vychází ze 7. ročníku konference Média – Dějiny – Společnost, kterou pořádala Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě ve spolupráci s Fakultou veřejných politik v Opavě. Nahlíží problematiku filmu jako nositele historické paměti, vytyčené téma přitom zkoumá z různých úhlů, různých pozic (historických, filmově vědných, mediálních, tvůrčích či didaktických) a především perspektiv konkrétních příkladů. Na příkladu dvou osobností českých, potažmo evropských dějin – Marie Terezie a Karla IV. – se zabývá problematikou životopisného filmu, sleduje vyrovnávání se s komunistickou minulostí v českém hraném filmu posledních let, dotýká se také tvorby non-fikční. Zaměřuje se také na rekonstrukci národního vědomí v poválečném období v polských filmech a kronikách či na svatbu jako tradiční metaforický motiv v polské kinematografii.

JUCHELKA, Jiří et al. *Jak se hledají druhoválečné hroby, aneb, Archeologický průzkum a mapování lokalit 2. světové války v českém Slezsku*. 1. vydání. [Opava]: Slezské zemské muzeum, 2023. 146 stran. ISBN 978-80-87789-90-2.

Stejnojmenný katalog k výstavě «Jak se hledají druhoválečné hroby aneb Užití, limity a možnosti nedestruktivních metod při průzkumu a identifikaci aktivit II. světové války» je jedním z výstupů projektu «Nedestruktivní archeologicko-historický průzkum a mapování lokalit II. světové války v Českém Slezsku» a jsou v něm prezentovány jak metodické postupy

užité při výzkumech, kdy na podkladě nedestruktivních archeologických metod byly mapovány vybrané lokality spojované s průběhem ostravské operace, tak nově nalezené artefakty, které se staly součástí sbírky Slezského zemského muzea.

KNAPÍK, Jiří a KRÖMER, Tomáš. *Zdeněk Jerman osobně: zapomenutý opavský novinář a spisovatel Josef Heller (1910–1971).* 1. vydání. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2023. 359 stran. ISBN 978-80-7510-570-7.

Publikace představuje v ucelené podobě literární, publicistickou a dramatickou tvorbu Zdeňka Jermana (vl. jm. Josef Heller), a to na podkladě jeho životních osudů, které doposud nebyly komplexně zkoumány. Publikaci tvoří obsáhlá úvodní studie, dále edice žurnalistických a literárních textů z let 1933–1954, na kterou navazuje scénář rozhlasové hry „Slečna Hromosvod“ (1947). Publikaci doprovází mnoho unikátních snímků z rodinného archivu J. Hellera. Práce představuje Jermana jako reprezentanta levicové demokratické žurnalistiky 30. let v pražském tisku (České slovo, Volnost, Přísaha, Lidové noviny ad.) a přibližuje jeho podíl na jeho kulturní činnosti v Opavě v 1. polovině 30. let.

KOLÁŘ, Ondřej. *Henleinovské povstání v západním Slezsku 1938.* Opava: Slezské zemské muzeum, 2023. 119 stran. ISBN 978-80-87789-91-9.

Kniha vychází u příležitosti 85. výročí dramatických a často tragických událostí v československém pohraničí v září a říjnu 1938, jež vyústily v ochromení československé státnosti a staly se jedním z klíčových kroků na cestě k rozpoutání druhé světové války. Publikace přibližuje průběh tzv. mnichovské krize v západní části Českého Slezska.

KOLÁŘ, Ondřej, ed. *Pohraniční regiony Československa 1918–1989.* 1. vydání. Opava: Slezské zemské muzeum, 2023. 159 stran. ISBN 978-80-87789-96-4.

Kniha si klade za cíl formou případových studií zachytit specifické vývojové trendy pohraničních oblastí. Primárně jsou sledovány aspekty mocenské a ideové, dále otázky kultury a osvěty a v neposlední řadě problémy zabezpečení státních hranic. Na základě těchto sond do dílčích témat lze sledovat hlavní trendy demografické, hospodářské a kulturní proměny československého pohraničí, jež odrážejí obecnější vývoj koncepce státu a «státního národa».

KOMÁRKOVÁ, Hana, ed. a KOZÁK, Petr, ed. *Krnovsko: proměny regionálních identit od středověku po současnost = Ziemia Karniowska: przemiany tożsamości regionalnej od średniowiecza do współczesności.* 1. vydání. Opava: Slezská univerzita, 2023. 295 stran. Opavská historická symposia; III. ISBN 978-80-7510-564-6.

Publikace, která vyšla jako třetí svazek ediční řady Opavská historická symposia, přináší pestrou škálu pohledů na Krnov a Krnovsko od středověku do poloviny 20. století. Autoři jednotlivých kapitol za využití široké palety pramenů a metod přibližují mnohdy nesnadno interpretovatelné a uchopitelné kapitoly života země i jejích obyvatel. Otevírají tak téma v české historiografické produkci stále častěji reflektované – téma regionální identity v dlouhodobé perspektivě. V rámci prezentace budou návštěvníci seznámeni s knihou a vybraní autoři představí své příspěvky věnované dějinám Krnovska.

LANČOVÁ, Kateřina, ed., ZÁVODNÁ, Michaela, ed. a ZÁŘICKÝ, Aleš, ed. Orlová, Slezsko a střední Evropa 1223-2023. Vydání první. Ostrava: Ostravská univerzita, 2023. 611 stran. ISBN 978-80-7599-389-2.

Cílem kolektivní monografie je nejen akcentovat významné milníky dějin města, ale současně je zasadit do širšího historického rámce. Příspěvky se věnují např. benediktýnům a jejich sepětí s orlovským klášteřem, době husitské i protireformační. Sledují historii držitelů Orlové – šlechtických rodu Bludovských, Mattencloitů či měšťanského rodu Thomke, demografické proměny zdejší society, společenský vzestup místních obyvatel či investice Rothschildů a Gutmannů do orlovského hornictví. Zasloužená pozornost je věnována rovněž proměnám Orlové a Orlovska souvisejícím s klíčovými mezníky 20. století, ať se jednalo o poválečné Těšínsko či totalitární režimy.

MATEJKO-PETERKA, Ilona, ed. *Historia amica mea: sborník příspěvků k poctě profesorky Ireny Korbelařové*. 1. vydání. V Opavě: Slezská univerzita, 2023. 377 stran. ISBN 978-80-7510-571-4.

Kniha vznikla ku příležitosti životního jubilea prof. PhDr. Ireny Korbelařové, Dr., děkanky FPF v Opavě. Obsahuje studie a příspěvky českých a polských badatelů, které svým tematickým a geografickým zaměřením korespondují s oblastmi výzkumu, jimiž se jubilanтка dlouhodobě zabývá. Obsahuje také práce, jež zasahují do problematiky mimo spektrum zájmů prof. Ireny Korbelařové, ale pocházejí od přátel, kolegů a žáků, kteří se rozhodli přispět ke vzniku knihy a vzdát hold jubilantce i jejímu dílu. Autorský kolektiv zahrnuje odborníky z univerzitního, muzejního a archivního prostředí.

MENDELOVO GYMNÁZIUM. *Mendllák. Almanach ke 140. výročí vzniku prvního českého gymnázia na Opavsku*. 1. vydání. Opava: Mendelovo gymnázium v Opavě, 2024. 319 stran. ISBN 978-80-88643-02-9.

Publikace kolektivu u příležitosti 140. výročí existence prvního českého gymnázia v českém Slezsku. Exkurzem do historie ústavu, přehledem jeho pedagogů a absolventů kniha navazuje na starší almanachy gymnázia, především ale prezentuje aktuální, moderní tvář této střední školy, která je vnímána jako jedna z nejprestižnějších v Moravskoslezském kraji. Výrazný aspekt knihy tvoří množství fotografií z dění ve škole včetně „covidového“ provizoria, kdy byli studenti odkázáni na výuku z domova. Publikace dokumentuje aktivní zapojení studentů do společenských a humanitárních akcí v regionu i úspěšnou mezinárodní prezentaci Mendelova gymnázia.

NOVÁK, Pavel. *Zmizelé Jesenicko: Zastávka. Osada, která nezanikla*. První vydání. Jeseník: Brontosaurus Slezsko, z.s., 2023. 104 stran. ISBN 978-80-908973-0-4.

Zastávka byla jednou z mnoha osad, které postupně zmizely po odsunu Němců z Jesenicka. Kniha nabízí spoustu zajímavostí o historii a životě lidí, kteří zde žili a pracovali. Je bohatě ilustrována fotografiemi a ofocenými dokumenty. Přibližuje životní podmínky, tradice a zvyky lidí z horské osady, kteří se museli vyrovnávat s nástrahami přírody i politiky. Ukazuje také zajímavé postavy a příběhy, které naznačují rozmanitost lidských charakterů a osudů.

PAPRČKA, Milan a kol. *Opavsko a Kravařsko z nebe = Opava and Kravař regions from heaven.* Překlad Petra Hoňková. 1. vydání. Zlín: Creative Business Studio, 2024. 118 stran. Česko z nebe. ISBN 978-80-88616-89-4.

Fotografická publikace nabízí letecké pohledy na někdejší Opavské knížectví, region od utvářený řekami Moravicí, Hvozdnicí a Opavou a střežený z povzdálí kopci Vítkovské vrchoviny a Nížkého Jeseníku. Jeho počátky bychom našli už v 6. století, kdy se tady usadil kmen Holasiců a začal tento malebný kout dnešního českého Slezska obhospodařovat. Samotná Opava příjemně překvapí svým originálním historickým centrem s mnoha cennými architektonickými památkami, vilovou zástavbou plnou zeleně či malebným okolím, pro něž je charakteristická především linie prvorepublikového opevnění.

RUŠAR, Pavel, ed. *Záhadné předměty jesenických sbírek.* 1. vydání. Olomouc: Olomoucký kraj, 2023. 141 stran. ISBN 978-80-7621-067-7.

Tři muzea – Vlastivědné muzeum Jesenicka, Vlastivědné muzeum v Šumperku a Muzeum v Bruntále – se společně pustila do popisu záhadných sbírkových předmětů. Autorům šlo o popularizaci kulturního dědictví a doufali, že se tématem s nádechem tajemna podaří zaujmout ty, kteří často do muzeí nechodí. Publikace představuje vybrané sbírkové i nesbírkové předměty ze tří okresů (Jeseník, Šumperk, Bruntál), které souvisí se záhadou, legendou či mýtem, nebo o nich víme podstatně méně, než bychom chtěli.

SATKE, Antonín a HLAVIENKA, Lubomír, ed. *Antonín Satke: výběr z korespondence: přijatá pracovní a odborná korespondence ze 60. až 80. let 20. století.* Opava: Slezské zemské muzeum, 2023. 121 stran. ISBN 978-80-87789-94-0.

Antonín Satke se stal jednou z nejvýraznějších osobností slezské etnografie a folkloristiky 2. poloviny 20. století a kromě rodiny tvořila láska ke slezskému folkloru, lidové slovesnosti a hudbě hlavní osu jeho života. Publikace zahrnuje přijatou osobní a odbornou korespondenci ze 60. a 80. let 20. století.

SCHENKOVÁ, Marie a TESAŘ, Petr. *Perla Slezska: poutní kostel Povýšení sv. Kříže a Panny Marie Sedmiboletné.* Vydání první. Opava: Provincie Řádu minoritů ČR, 2024. 95 stran. ISBN 978-80-88643-04-3.

Barokní kostel Povýšení sv. Kříže a Panny Marie Bolestné na Cvilíně se ve své více jak 300leté historii dočkal náležitého ocenění v podobě této publikace, která je bohatě doplněna archivními a současnými fotografiemi, svědčícími také o současných aktivitách, přitahujících poutníky a turistické návštěvníky z různých končin naší země i ze zahraničí. Barokní poutní chrám, na jehož stavbu v letech 1722–1727 přispěli i místní občané včetně pánů z Lichtenštejna, později ohrožený likvidací za císaře Josefa II., poškozený požárem v 19. století a válkami ve 20. století, přežil díky úsilí obětavých lidí všechna úskalí a stojí zde v plné nádheře doposud. Najdeme zde také osobnosti, které se významně na obnově kostela v poválečné době podílely.

ŠOPÁK, Pavel. *Encyklopedie muzeí a galerií českého Slezska a Ostravska: slovníková příručka*. 1. vydání. [Opava]: Slezské zemské muzeum, [2023], ©2023. 228 stran. ISBN 978-80-87789-95-7.

Encyklopedie muzeí a galerií českého Slezska a Ostravska je poctou muzejním pracovníkům a zároveň obranou jejich práce. Kniha je zpracována v abecedně řazených heslech a mapuje muzejnictví v tomto regionu v období od 19. století do r. 1989.

ŽÁČEK, Rudolf. *Česko-polské vztahy a Těšínsko: text k výstavě*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, 2023. 94 stran. ISBN 978-80-7510-569-1.

Text ke stejnojmenné výstavě, která na výběru z dokumentů připomíná osudy Těšínska v období mezi dvěma válkami. Do jeho novodobé historie se nesmazatelně vepsal konflikt mezi Československem a Polskem, který našel svůj odraz v tragických dnech Mnichova a počátku 2. světové války a na dlouhá léta poznamenal životy Čechů, Němců, Poláků, Šlonzáků a Židů na tomto území.

Zpracovala Gabriela Červenková